

Boligselskabet Sortemosen 2202-9/0004 Hyldemosen - energirenovering

31. januar 2013

Følgegruppemøde nr. 4

Dato: onsdag den 16. januar 2013 kl. 19.00

Sted: fælleshuset, Hyldemosen 46

KAB

Vester Voldgade 17
1552 København V

T 33 63 10 00

F 33 63 10 01

kab@kab-bolig.dk

www.kab-bolig.dk

CVR-nr. 56 81 59 10

Beboerservice

Man - ons kl. 10.00-14.30

Torsdag kl. 10.00-18.00

Fredag kl. 10.00-12.00

Følgegruppe

<i>Navn</i>	<i>Initialer Titel</i>	<i>e-mailadresse</i>	<i>Evt. afbud</i>
Astrid Tind		janastrid@mail.dk	
Jan Michaels		jan.michaels@unox.dk	
Jens Sjøgreen		jens.sjoegreen@privat.dk	X
Lis M. Jakobsen		lismoeslund@hotmail.com	
Marlene S. Nielsen		marlene_stern@hotmail.com	
Ole Larsen		ole@lardi.dk	
Jens Nielsen	Wissenberg A/S	jn@wissenberg.dk	
Sajet Mahmudovski	Wissenberg A/S	sam@wissenberg.dk	
Michael Hoffmann	driftsleder	mhn@kab-bolig.dk	
Mogens West Andersen	driftschef, KAB	mwa@kab-bolig.dk	
Bente Heltberg	projektleder, KAB	bhe@kab-bolig.dk	

Kontaktoplysninger

Bente Heltberg
Projektleder

T 33 63 12 89

F 33 63 10 09

bhe@kab-bolig.dk

Indholdsfortegnelse

1. Bemærkninger til sidste referat	2
2. Projekt	2
3. Beboerforhold	4
4. Myndigheder	4
5. Økonomi	4
6. Tids- og handlingsplan	4
7. Eventuelt	4
8. Næste møde	4

Boligselskabet Sortemosen 2202-9/0004 Hyldemosen - energirenovering

følgegruppemøde nr. 4
den 16. januar 2013

1. Bemærkninger til sidste referat

2. Projekt

2.1. Præsentation af rådgivere

Rådgiverne præsenterede sig. Jens Nielsen er partner i Wissenberg A/S, og har 40 års erfaring med især renoveringssager. Jens er sagsansvarlig. Sajet Mahmudovski har især erfaring med indeklimate og energi, og er projekteringsleder på denne sag.

2.2. Baggrund for projektet – følgegruppens ønsker og forventninger

Følgegruppen præsenterede sig selv – medlemmer har boet i afdelingen i 5-12 år.

I 2001/2002 blev der etableret mekanisk udsugning, og det har givet en del ændringer. Mange oplever træk og kulde især i de nederste etager (er der isoleret under gulvet?), og generelt er varmekonsumet steget. Udsugningen er generelt placeret lige over radiatorer, så varmen når knap nok at cirkulere, før luften suges ud. Det har ført til at mange beboere har blokeret både udsugningen og frisk luft indtag. Mange oplever irriterende støj fra emhætter/udsugningen.

Samtidig med det er afdelingens gasfyr ved at nå levetiden, og skal derfor udskiftes – eller erstattes med en anden form for opvarmning.

Følgegruppen ønsker at kulde- og trækproblemerne løses, at varmekonsumet mindskes, og at støjgener mindskes. Derudover vil det være fint med løsninger med vedvarende energi, og at projektet måske kombineres med andre ændringer, så beboerne vil synes, de 'får noget for pengene' f.eks. et nyt ovenlys eller hvad der ellers kan være relevant i sammenhæng med den aktuelle løsning.

2.3. Rådgivers oplæg til proces og afklaring af muligheder

Rådgiver indledte med forskellige plancher om energiforbrug. Langt størstedelen af energiforbruget i bygninger går til opvarmning, som derfor er fokuspunktet. I en etageejendom med udsugningsanlæg vil cirka 1/3 af energiforbruget gå til ventilationsanlægget.

Hvis der efterisoleres, vil varmekonsumet blive mindre, men der vil stadig være et stort ventilationstab, så det kan være en mulighed at etablere varmegenvinding på ventilationsanlægget for at reducere ventilationstabet.

Boligselskabet Sortemosen 2202-9/0004 Hyldemosen - energirenovering

følgegruppemøde nr. 4
den 16. januar 2013

I Hyldemosen er klimaskærmen velisoleret og ventilationstabet udgør derfor en stor del af det samlede energiforbrug.

Rådgiverne har talt med driftsleder og været rundt i flere boliger, og fået syn for sagen. Radiatorerne er ikke altid placeret under vinduerne, og det kan give kuldnedfald fra vinduerne, som kan skabe en u hensigtsmæssig luftstrøm, der føles som træk. Boligernes åbne plan stiller også krav til udformningen af både opvarmning og ventilation.

Der er en række spørgsmål, som skal belyses nærmere, før der kan arbejdes på en løsning. F.eks. skal det kortlægges, hvordan friskluftindtaget sker. Udsugningen skaber undertryk i boligerne, og det betyder, at der suges frisk luft ind ad den nemmeste vej, som meget vel kan være ved stikkontakter/afbrydere. Der suges tilsyneladende kold luft op langs panelerne for at skabe luftcirkulation, og måske er der fugeslip i de lette facader, sådan at der suges kold luft ind langs facaderne.

Hvis der ændres ved ventilationsanlægget, skal det fremover leve op til de nuværende krav i Bygningsreglementet – det vil sige udskiftning af luften én gang i timen. Desværre tillader kravene ikke, at ventilationen kan være behovsstyret f.eks. ud fra fugtindhold i luften, men den skal være konstant.

Det er sandsynligt, at varmegenvinding vil være en god ide i Hyldemosen. Der er i de senere år sket en produktudvikling, sådan at der nu findes relativt små enheder med en god virkningsgrad. Men der er en række andre muligheder, der måske også kan være interessante – f.eks. efterisolering af tagene.

For at vi kan komme videre skal der ske en kortlægning, der blandt andet kan bestå af følgende:

- Granskning af tegningsmateriale
- Interview af driften (og beboere)
- Besøg i boliger
- Termografering
- Dataloggere i udvalgte boliger
- Blowerdoor test
- ... osv.

Boligselskabet Sortemosen 2202-9/0004 Hyldemosen - energirenovering

følgegruppemøde nr. 4
den 16. januar 2013

2.4. Forventnings afstemning og aftaler om proces

Det blev aftalt, at der snarest udføres termografering af udvalgte boliger, og at rådgivere undersøger tegninger, snakker med drift og beboere osv.

På næste møde aftales det videre proces- og tidsforløb.

3. Beboerforhold

På nuværende tidspunkt udsendes ikke beboerinformation.

4. Myndigheder

Ingen bemærkninger.

5. Økonomi

Ingen bemærkninger.

6. Tids- og handlingsplan

6.1. Foreløbig tidsplan

Ifølge udbuddet for rådgiverydelsen er tidsplanen afklaring i januar-februar, afdelingsmøde i marts og derefter projektering frem maj. Muligvis skal dette justeres.

Rådgiver fremlagde forslag til projektplan med diverse milepæle mm. Omfang og detaljeringsgrad blev diskuteret. Det er stadig planen at afholde afdelingsmøde i marts, og at kunne fremsende oplæg til organisationsbestyrelsen i maj.

7. Eventuelt

Adresseliste blev omdelt.

8. Næste møde

Næste følgegruppemøde afholdes onsdag den 20. februar 2013 kl. 19.00 – dette forudsætter dog, at de første undersøgelser er gennemført. Alternativt holdes møde mandag den 4. marts 2013.

Med venlig hilsen

Bente Heltberg